

Nieznany rękopiśmienny odpis statutów synodalnych krakowskich biskupa Jana Konarskiego z 1509 roku.

Prof. Jakub Sawicki, znany chlubnie z prac nad synodami Kościoła w Polsce, wydał w 1945 roku statuty synodalne diecezji krakowskiej z 1509 r.¹⁾ Statuty te uszły dotąd uwagi badaczy historii ustawodawstwa synodalnego, nawet sam fakt synodu diecezjalnego z 1509 r. nie był znany naszej nauce. Jedyne egzemplarz tych statutów ukrywał się przed okiem naszych historyków w starym druku Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie pod sygnaturą: Cim. Vol. 5. Druk ten przedstawia się jako plakat papierowy jednoarkuszowy o wymiarach 313 × 445 mm; na odwrotnej stronie wydrukowana jest rubrycella na rok 1511 dla diecezji krakowskiej. Unikat ten, na ogół dobrze zachowany, wykazuje jednak w kilku miejscach uszkodzenia, wskutek czego powstały luki w tekście, nie zawsze pozwalające na pełne jego odczytanie²⁾.

Nie bez znaczenia zatem dla nauki jest odkrycie rękopiśmiennego odpisu statutów synodalnych krakowskich z 1509 r.

Przy opracowywaniu tomu I *Polskiej bibliografii prawa kanonicznego* w roku 1948 zauważyłem w starym druku biblioteki OO. Franciszkanów w Krakowie (sygn. 6499. II) pt. *Statuta Noua Inclite prouincie Gnesnen... Cracouiae 1528*, — na wolnej ostatniej pół stronicy i na następnych czterech przepisane statuty krakowskie, o których mowa. Druk *Statuta Noua* jest oprawiony razem z trzema innymi starodrukami; zachowały się tylko resztki pięknej skórkowej współczesnej oprawy, z wyciśniętą datą 1536.

¹⁾ Statuty synodalne krakowskie biskupa Jana Konarskiego z 1509 r. opracował Jakub S a w i c k i, Kraków 1945. Pol. Akad. Umiej. 8°, s. 4 nlb., IV. 56. Studia i mater. do hist. ustawod. synod. w Polsce Nr 8.

²⁾ S a w i c k i, Stat. syn. krak., s. 31—2.

Trudno ustalić, czy statuty krakowskie zostały dopisane przed oprawą, czy po oprawie. Druk pochodzi z biblioteki klasztoru OO. Franciszkanów w Krośnie i dostał się do Krakowa w 1936 r.

Rękopis ma tytuł: *Statuta episcopi cracoviensis Johannis Konarski*. Dalej następuje tekst, jaki ogłosił prof. Sawicki³⁾, ze zmianami o których niżej. Kopia jest wykonana bardzo starannie, interpunkcja stosowana jest tylko wyjątkowo, błędy drukarskie znanego nam egzemplarza są poprawione, pisownia taka jaką wówczas stosowano. Opuszczony jest jedynie art. 15 (w wydaniu J. Sawickiego) i 22, więc te, które już nie były aktualne, o jubileuszu i o modlitwach w intencji zwycięskiego przebiegu wyprawy wojennej.

Dzięki tej staranności rękopisu będzie można na jego podstawie uzupełnić i miejscami sprostować tekst ogłoszony przez prof. Sawickiego:

art. 2. seu Rationale divinorum a g e n d a r u m.

art. 5. c o n c u b i n a r i o s (prof. S. dobrze uzupełnił w miejscu uszkodzonym).

art. 6, wiersz drugi: p e r e u n t, d e m a n i b u s i p s o r u m
przy końcu: e t i n m e t r i c a m e c c l e s i a e . . .

art. 8, wiersz ostatni: brak w ręk. e o s.

art. 9, wiersz ostatni: f a c u l t a t e m c o n f e s s i o n e s a u -
d i e n d i . . .

art. 13, miejsca uszkodzone: h) s a l t e m p e r l i t t e r a s d a r e
p o t e r i n t; i) n i s i i n q u a r t o d e c i m o a n n o; b) p l e b a n i s a l t e m
d u o u b i v e r s a t i f u e r i n t . . .

art. 14, miejsce uszkodzone: c) a r r i p i u n t v e l u t i s t a f i a t
p e r s e v e l . . .

art. 17, brak w ręk. słów n o n m e d i o c r e z w i e r s z a o s t a t -
n i e g o.

art. 23, wiersz pierwszy, w ręk. błędnie „bibliothecam“ zamiast
poprawnego tekstu w druku „bibliopolam“.

art. 24, data w ręk. wyrażona cyframi.

³⁾ Stat. syn. krak., s. 44—9.

Jak widzimy, najważniejsze są uzupełnienia art. 13 i 14; mamy więc obecnie pełny tekst tych artykułów, czego dotychczas nie można było podać z powodu uszkodzenia druku.

* * *

Nasuwa się pytanie, gdzie i dlaczego przepisano statuty krakowskie z 1509 roku, bądź co bądź tak późno po ich ogłoszeniu bo przynajmniej upłynęło 20 lat od ich publikacji.

Egzemplarz starodruku *Statuta Noua* nie posiada najmniejszych śladów, które by wskazywały jego poprzedniego właściciela, poza biblioteką klasztoru krośnieńskiego. Krosno należało do diecezji przemyskiej, nie były więc tam potrzebne statuty krakowskie. Jednak trzeba pamiętać, że zakonnicy franciszkańscy zmieniali miejsca pobytu, można więc przypuszczać, że ktoś mieszkający poprzednio w diecezji krakowskiej przyniósł ze sobą druk statutów prowincjonalnych, gdyż dalej mógł mu służyć, chociaż dopisane statuty krakowskie straciły swą wartość. Każdy franciszkanin miał pewną ilość książek, które po jego śmierci bywały włączane do biblioteki klasztornej. Podobnie mogło się stać i z egzemplarzem statutów prowincjonalnych — nic pewniejszego nie możemy powiedzieć z braku innych wiadomości.

Ważniejszy jest sam fakt przepisania statutów krakowskich. Opuszczenie w rękopisie dwu artykułów, które w r. 1538 były już z całą pewnością nieaktualne a przepisanie pozostałych wskazywałoby, że jednak postanowienia biskupa Konarskiego zachowały wartość; nikt by się nie trudził przepisywaniem dość obszernych statutów, gdyby mu były zbyteczne; jako drukowane w formie plakatu nie nadawały się do wspólnej oprawy a może już wtedy były trudno dostępne, więc powstała potrzeba odpisu ręcznego.

W świetle tego faktu tym bardziej zadziwia milczenie źródeł i literatury o synodzie biskupa Konarskiego i obecnie tym mniej możemy sobie wytłumaczyć, dlaczego rubrycellę krakowską na rok 1511 wydrukowano na odwrocie tekstu statutów z 1509 roku. Sprawy te pozostaną dalej niewyjaśnione, dopóki nie natrafimy na nowe źródła.

Na razie realną korzyścią z odkrycia rękopiśmiennej kopii statutów synodalnych krakowskich jest poprawienie i uzupełnienie ogłoszonego drukowanego tekstu statutów, co należy wykorzystać przy późniejszym wydaniu Concilia Poloniae ⁴⁾).

⁴⁾ Przy odczytaniu rękopisu dopomógł mi O. dr H. Wyczawski, za co składam serdeczne podziękowanie.